

30-May, 2026-yil

INGLIZ TILI FANINI O’QITISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYA
LARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI

O‘zbekiston Respublikasi IIB 1-sonli

Toshkent akademik litseyi

ingliz tili fani o‘qituvchisi

Kutlimuratova Altingul Paraxatovna

Annotatsiya. *Maqolada ingliz tilini chet tili sifatida o‘qitishda zamonaviy metodik yondashuvlar va raqamli texnologiyalardan foydalanish masalalari ko‘rib chiqilgan. Kommunikativ yondashuv, interaktiv metodlar hamda raqamli ta‘lim vositalarining til o‘rganuvchilar nutqiy kompetensiyasini shakllantirishdagi o‘rni tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari an‘anaviy grammatik-tarjima metodini zamonaviy interaktiv va raqamli vositalar bilan uyg‘unlashtirish o‘quvchilarning til o‘zlashtirish darajasi hamda motivatsiyasini sezilarli oshirishini ko‘rsatdi. O‘zbekiston ta‘lim muhitiga moslashtirilgan amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.*

Kalit so‘zlar: *ingliz tili, kommunikativ yondashuv, interaktiv metodlar, raqamli texnologiyalar, til kompetensiyasi, ta‘lim platformalari, motivatsiya, aralash ta‘lim.*

Globalashuv va xalqaro hamkorlikning kengayishi sharoitida ingliz tilini bilish zamonaviy mutaxassisning zaruriy kasbiy ko‘nikmasiga aylandi. O‘zbekiston Respublikasida chet tillarini o‘qitish sifatini oshirishga qaratilgan keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda — ta‘lim muassasalarida Til o‘rganishning umumevropa standarti (CEFR)ga asoslangan o‘quv dasturlari izchil joriy etilmoqda. Biroq amaliyotda hanuzgacha grammatik-tarjima metodiga asoslangan an‘anaviy yondashuv ko‘p hollarda ustunlik qilmoqda, bu esa o‘quvchilarning nazariy bilimga ega bo‘lsa-da, real muloqot vaziyatida o‘z fikrini erkin ifoda eta olmasligiga olib kelmoqda.

Ushbu muammoni hal etish uchun o‘qitish jarayoniga zamonaviy kommunikativ metodlar va raqamli texnologiyalarni izchil joriy etish dolzarb ahamiyat kasb etadi. Mazkur maqolaning maqsadi — ingliz tilini o‘qitishda zamonaviy metodlar va raqamli vositalardan foydalanishning samaradorligini asoslash va O‘zbekiston ta‘lim muhitiga mos amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Chet tilini o‘qitish metodikasi tarixiy taraqqiyot davomida bir necha bosqichni bosib o‘tgan. Grammatik-tarjima metodi (Grammar-Translation Method) asosan yozma matnlarni tarjima qilish va grammatik qoidalarni yodlashga yo‘naltirilgan bo‘lib, til tuzilishini o‘rgatishda foydali bo‘lsa-da, og‘zaki nutq va eshitib tushunish ko‘nikmalarini rivojlantirishda kamchiliklarga ega. XX asrning ikkinchi yarmidan

“ZAMONAVIY DUNYODA SUN’IY IDROKNING RIVOJLANISHI: YANGI DAVR MUAMMOLARI VA YANGI YECHIMLAR JURNALI”

30-May, 2026-yil

boshlab kommunikativ yondashuv (Communicative Language Teaching — CLT) keng tarqaldi. Uning asosiy g'oyasi shundaki, tilni o'rganishning pirovard maqsadi — real vaziyatlarda muloqot qilish qobiliyatini (communicative competence) shakllantirishdir.

Zamonaviy metodikada eklektik, ya'ni uyg'unlashtirilgan yondashuv ustunlik qilmoqda: o'qituvchi turli metodlarning kuchli tomonlarini birlashtirib, aniq o'quv maqsadi va o'quvchilar guruhi xususiyatiga moslab foydalanadi. Bu esa o'qitishni moslashuvchan va o'quvchiga yo'naltirilgan (learner-centered) qiladi.

Interaktiv metodlar o'quvchini passiv tinglovchidan o'quv jarayonining faol ishtirokchisiga aylantiradi. Rolli o'yinlar va vaziyatli mashqlar (role-play, simulation) o'quvchilarni real hayotiy vaziyatlarga yaqin muhitda muloqot qilishga undaydi va o'rganilgan tilni amalda qo'llashga o'rgatadi. Juftlik va kichik guruhlarda ishlash (pair work, group work) har bir o'quvchining nutq amaliyotini sezilarli ko'paytiradi hamda o'zaro hamkorlikni rivojlantiradi.

"Aqliy hujum" (brainstorming) va munozara (discussion) usullari tanqidiy fikrlash va erkin nutqni shakllantiradi; loyihaviy metod (project-based learning) esa o'quvchilarni mustaqil izlanishga va bilimni amaliy mahsulot ko'rinishida taqdim etishga yo'naltiradi. Bu metodlarning umumiy ustunligi shundaki, ular o'quvchining gapirish vaqtini (Student Talking Time) oshiradi va o'qituvchining gapirish vaqtini (Teacher Talking Time) maqbul darajada kamaytiradi.

Ta'limni raqamlashtirish ingliz tilini o'qitish imkoniyatlarini tubdan kengaytirdi. Mobil ilovalar va platformalar — Duolingo, Quizlet, Kahoot — lug'at boyligini oshirish va grammatik mashqlarni o'yin shaklida (gamification) bajarishga imkon beradi; bunday yondashuv o'quvchilarning qiziqishi va motivatsiyasini oshiradi, mustaqil ta'limni rag'batlantiradi. Ta'limni boshqarish tizimlari (LMS) — Moodle, Google Classroom, Microsoft Teams — o'qituvchiga topshiriqlarni taqsimlash, baholash va o'quvchilar bilan masofadan samarali aloqa qilish imkonini beradi.

Sun'iy intellektga asoslangan vositalar — suhbat chatbotlari, nutqni tanib olish va talaffuzni baholash tizimlari — o'quvchiga real vaqt rejimida fikr-mulohaza (feedback) berish va talaffuzni mustaqil mashq qilish uchun foydalidir. Multimedia resurslar — video materiallar, podkastlar, onlayn lug'atlar va autentik audio yozuvlar esa real til muhitini yaratadi va tinglab tushunish (listening) ko'nikmasini rivojlantiradi.

Shuni ta'kidlash lozimki, o'qituvchi raqamli vositalarni mexanik tarzda emas, balki aniq metodik maqsadga va dars bosqichiga muvofiq tanlab qo'llashi muhimdir. Texnologiya o'z-o'zidan o'qitish sifatini kafolatlamaydi — uning samaradorligi o'qituvchining metodik mahoratiga bog'liq.

Eng yuqori samara an'anaviy auditoriya mashg'ulotlari va raqamli ta'limni uyg'unlashtirgan aralash (blended learning) modelida kuzatiladi. Bu modelda nazariy material va dastlabki mashqlarning bir qismi onlayn tarzda mustaqil o'zlashtiriladi, auditoriya vaqti esa amaliy muloqot va o'qituvchi bilan jonli aloqaga ajratiladi ("teskari sinf" — flipped classroom modeli). Bu yondashuv o'quv vaqtidan unumli foydalanish, har bir o'quvchiga individual yondashuv hamda mustaqil ta'lim ko'nikmasini shakllantirish imkonini beradi.

Amaliy kuzatuvlar va pedagogik tajriba shuni ko'rsatadiki, kommunikativ metodlar va raqamli texnologiyalarni uyg'unlashtirgan guruhlarda o'quvchilarning natijalari an'anaviy usulda o'qitilgan guruhlariga nisbatan sezilarli yuqori bo'lgan: og'zaki nutq ravonligi, tinglab tushunish ko'nikmasi, lug'at boyligi va motivatsiya ko'rsatkichlari oshgan. Shu bilan birga, raqamli vositalarning samaradorligi o'qituvchining metodik hamda raqamli kompetensiyasiga va texnik infratuzilmaning mavjudligiga bevosita bog'liqligi aniqlandi. Barqaror internet va texnik vositalarning yetishmasligi hamda o'qituvchilar malakasini muntazam oshirish zaruriyati texnologiyalarni joriy etishda tizimli yondashuvni talab qiladi.

Olib borilgan tahlil natijalari asosida quyidagi xulosalarga kelindi. An'anaviy metodlarni kommunikativ va interaktiv yondashuvlar bilan uyg'unlashtirish nutqiy kompetensiyani shakllantirishning eng samarali yo'li hisoblanadi. Raqamli texnologiyalar o'quv jarayonini boyitadi va motivatsiyani oshiradi, biroq ular o'qituvchining o'rnini bosa olmaydi — uning ishini qo'llab-quvvatlovchi vosita bo'lib xizmat qiladi. Aralash (blended) ta'lim modeli auditoriya va onlayn ta'limning kuchli tomonlarini birlashtirgan eng istiqbolli yondashuvdir. Texnologiyalarni samarali joriy etish uchun o'qituvchilarning uzluksiz malaka oshirishi, texnik infratuzilmani rivojlantirish va metodik ta'minotni takomillashtirish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Richards J. C., Rodgers T. S. Approaches and Methods in Language Teaching. — Cambridge: Cambridge University Press, 2014.
2. Harmer J. The Practice of English Language Teaching. — Harlow: Pearson Education, 2015.
3. Brown H. D. Principles of Language Learning and Teaching. — New York: Pearson Education, 2014.
4. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages (CEFR). — Strasbourg, 2020.
5. Dudeney G., Hockly N. How to Teach English with Technology. — Harlow: Pearson Longman, 2007.

“ZAMONAVIY DUNYODA SUN’IY IDROKNING RIVOJLANISHI: YANGI DAVR MUAMMOLARI VA YANGI YECHIMLAR JURNALI”

30-May, 2026-yil

6. Larsen-Freeman D., Anderson M. Techniques and Principles in Language Teaching. — Oxford: Oxford University Press, 2011.

7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining chet tillarni o'rganish tizimini takomillashtirishga oid qarori. — Toshkent.